

Picasso, ambaixador de la cultura popular catalana

Fins al 15 de juliol al Museu Diocesà i Comarcal de Solsona presenta l'exposició 'Picasso. Territori i arts i tradicions populars catalanes'.

Montse Frisach
Periodista i crítica d'art

20/03/2024

Poc després de tornar de la seva estada a Gósol del 1906, Picasso, en un dels onze carnets preparatoris de *Les senyorettes d'Avinyó*, va dibuixar una torre de castellers, amb un graciós anخانeta coronant l'estructura amb els braços en creu i amb un barret que sembla una barretina. A la plana del costat del quadern, apareix una dona nua, que anticipa en la seva estètica les figures que conformen la pintura del 1907, emblema del naixement del cubisme i, per què no dir-ho, de la modernitat pictòrica. El dibuix de la dona dialoga amb naturalitat amb l'estructura vertical del castell. En dues planes del mateix quadern, Picasso fa conviure la tradició i l'avantguarda.

Àlbum familiar. Anna Maria Torra i Pablo Picasso celebrant el dia de Reis a La Californie. Canes, 6 de gener del 1958. Museu Picasso, Barcelona. Fons Gustau Gili i Anna Maria Torra, compra 2014-2018. © Sucesión Picasso, VEGAP, Madrid, 2024

I d'això és de que va, en definitiva, l'exposició *Picasso. Territori i arts i tradicions populars catalanes*, que es pot veure fins al 15 de juliol al Museu Diocesà i Comarcal de Solsona, en la qual es demostra com les festes, costums, indumentàries i tradicions populars que el pintor va veure i gaudir durant els anys passats a Catalunya es van clavar en la memòria i l'imaginari de l'artista al llarg de tota la seva vida. De fet, els seus amics catalans sabien que el millor regal que li podien fer a Picasso quan el visitaven a França eren objectes tradicionals, com la palma amb forma de sol, comprada a la Fira de Rams de la Rambla de Catalunya de Barcelona, que li va portar el matrimoni format per Gustau Gili i Anna Maria Torra. La parella també li va portar un tortell de Reis, com es veu en una fotografia del 1958, en la qual Picasso està tallant el pastís amb la corona de rei al cap. Josep Palau i Fabre li va portar també una tradicional guardiola de terrissa en la qual el pintor va pintar una cara i uns cabells i li va retornar al poeta. La petita peça és un préstec de la fundació de l'escriptor de Caldes d'Estrac a l'exposició.

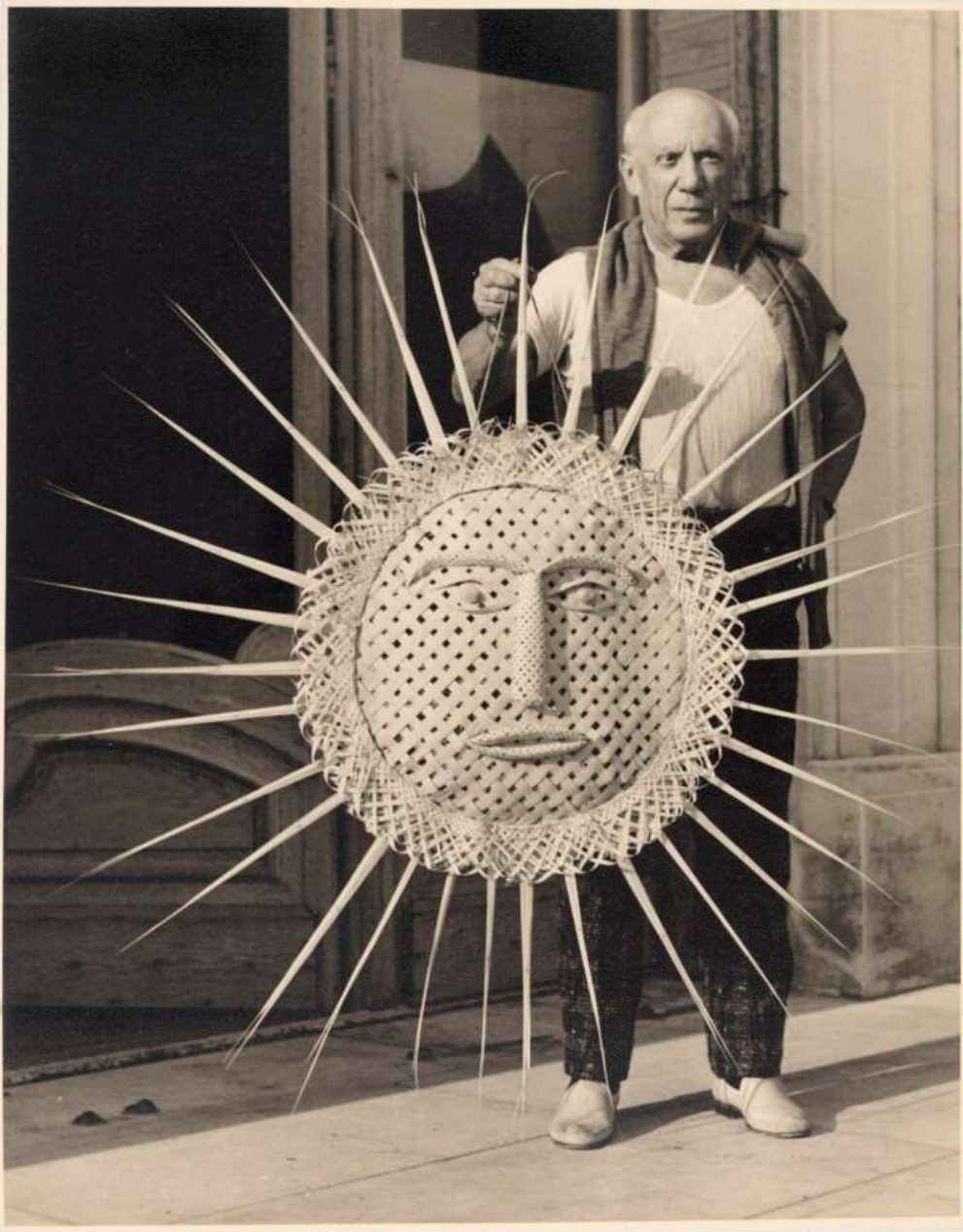
La mostra és, doncs, un petit compendi de troballes, anècdotes i diàlegs afortunats entre l'obra picassiana i l'art popular català i en ella hi conviuen els gegants, els caganers, les auques, la ceràmica, el Carnaval o la sardana en les obres de Picasso al costat de peces d'art i etnografia de les col·leccions del museu solsonenc. És un diàleg que ha comissariat **Claustre Rafart**, nascuda a Solsona, que retorna d'aquesta manera al museu on va començar la seva carrera professional i que més tard va continuar al Museu Picasso de Barcelona com a conservadora, d'on es va jubilar el 2022. El museu barceloní s'ha implicat de totes totes en l'exposició com el seu prestador principal perquè de les 76 obres de la mostra, una cinquantena provenen del seu fons, mentre que el museu amfitrió hi aporta una dotzena de peces de la col·lecció etnogràfica del Solsonès, dipositada al centre.

Rafart és especialista en l'estudi de les connexions catalanes de Picasso, tan personals com paisatgístiques, com demostra la cartografia sobre Barcelona i el pintor publicada recentment. El tema de la influència de la cultura popular catalana en l'obra de Picasso és clar i gens forçat, però Rafart assegura que era encara una "assignatura pendent" ja que fins ara no s'havia organitzat mai una exposició que explorés específicament aquest fil català de Picasso. Sí que, en canvi, l'exposició *Un geni sense pedestal. Picasso i les arts i tradicions populars*, comissariada per Josefina Matamoros el 2016 a Marsella, va tractar aquest tema a nivell general, no centrat només en Catalunya.

Picasso va ser un "gran ambaixador de la cultura i les tradicions populars catalanes".
L'artista documenta les tradicions quan les representa en les seves obres.

Per Rafart, Picasso va ser un "gran ambaixador de la cultura i les tradicions populars catalanes". L'artista documenta les tradicions quan les representa en les obres realitzades a Barcelona, on es forma com a pintor, i també durant les seves estades a llocs rurals com Horta de Sant Joan i Gósol o de la costa, com Cadaqués. Però no només això sinó que Picasso "emmagatzema aquestes

imatges i posteriorment les treu quan li convé en el seu imaginari". Així, l'artista pinta homes amb barretina, vistos pels carrers, en els seus primers anys, però més endavant Picasso encasqueta barretines a personatges masculins d'obres posteriors com en un gravat del 1934, just després de la seva darrera visita a Catalunya.

Jacqueline Picasso. Pablo Picasso a La Californie amb un sol fet de fulla de palma comprat a la Fira de Rams de la Rambla de Catalunya de Barcelona, regal del matrimoni Gili-Torra. Canes, 3 de juny del 1960. Museu Picasso, Barcelona. Fons Gustau Gili i Anna Maria Torra, compra 2014-2018. © Sucesión Picasso, VEGAP, Madrid 2024. © Col. Jacqueline Roque, VEGAP, Madrid 2024

El 1937, en una de les accions més contundents de Picasso, juntament amb el Guernica, a favor de la República, utilitza el format narratiu tradicional de l'auca per a la sèrie de gravats *Somni i mentida de Franco*. I més com a anècdota però no menys significatiu, és que Picasso dibuixa un caganer amb bolígraf el 1970,

quan ja és un ancià, un personatge que ja havia representat en un altre dibuix quan tenia 16 anys. En la mostra, els dos caganers de Picasso dialoguen amb una petita escultura d'un caganer de sal, procedent de Cardona, del segle XIX.

La fascinació de Picasso per les festes populars catalanes, que segurament gaudia moltíssim amb els seus amics, està present també a l'exposició. Dibuixa caps de cavall guarnits per les festes de Sant Antoni i l'any 1900 participa en el concurs de cartells del Carnaval barceloní, un esbós d'un dels quals s'inclou a la mostra. En la portada del diari El Liberal del 5 d'octubre de 1902, Picasso publica un dibuix extraordinari de la gran desfilada de temàtica antiga que es va organitzar per a les festes de la Mercè, que aquell any van ser especialment llüides. S'hi veu un elefant mecanitzat, una mena de Colosseu i molts personatges, entre ells, en primer pla d'esquenes, una mare amb el seu fill que recorda a les maternitats de l'Època Blava. Lamentablement aquest dibuix s'ha perdut com també està desaparegut un dibuix del 1902 amb un cavall i una mare amb fill que Picasso va donar per il·lustrar un número de setmanari La Humanitat, portaveu del partit Esquerra Republicana de Catalunya, ja a l'exili.

Col·lecció Etnogràfica del Solsonès, Ajuntament de Solsona. Museu Diocesà i Comarcal de Solsona. MDCS 20197 © Museu de Solsona

En altres casos, Picasso se'n fot de la tradició com fa en la pintura *Paròdia d'exvot* (1902), en la qual al·ludeix a un accident que va patir el seu amic Miquel Utrillo, amb l'aparició de la Verge a l'esquerra de l'escena. L'artista imita així encara que amb sentit de l'humor, les representacions tradicionals dels exvots, que també es poden veure a la mostra, procedents del Santuari del Miracle.

Per descomptat que a la mostra també es parla dels toros, als quals Picasso era molt aficionat però també de la sardana i els gegants que apareixen en els cèlebres esgrafiats de la façana de la seu barcelonina del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya. La sardana també protagonitza una litografia que la família Gaspar va comprar i que després va regalar al monestir de Montserrat, amb una dedicatòria de Picasso a l'abat Aureli Maria Escarré. El pintor va escriure el text

en català, però va voler que algú li escrivís apart per després copiar-lo per evitar cometre cap falta ortogràfica.

L'exposició inaugura la nova sala d'exposicions temporals del museu solsonenc, que va remodelant les seves instal·lacions de manera progressiva, després d'haver renovat la sala dedicada al conjunt de les pintures murals de Sant Quirze de Pedret, l'"estrella" del museu, així com l'accés i recepció a l'edifici. És una bona manera d'obrir aquest nou espai ja que la mostra ofereix moltes claus de la relació de Picasso amb Catalunya, que, segons Claustre Rafart, encara necessitarien d'un estudi molt més ampli. "Espero que l'exposició sigui la llavor perquè algun dia es pugui organitzar una de més gran com aquesta temàtica es mereix", rebla Rafart.